

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 2 (45)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2011

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 2 (45). — Рівне: РДГУ, 2011. — 211 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем дошкільної освіти та підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів за матеріалами доповідей міжнародної науково-практичної конференції «Світ дошкілля: психолого-педагогічні проблеми дошкільної освіти», проведеної 9-10 грудня 2010 р. Рівненським державним гуманітарним університетом спільно з Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, Управлінням освіти і науки Рівненської обласної державної адміністрації, Інститутом психології ім. Л.С.Виготського Російського державного гуманітарного університету (Москва, Росія), факультетом дошкільного виховання Білоруського державного педагогічного університету ім. Максима Танка (Мінськ, Білорусь), Бельцьким державним педагогічним університетом імені Алеко Руссо (Бельці, Молдова), факультетом дошкільного виховання та освіти дорослих Дебреценського університету (Гайдубесермень, Угорщина).

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників дошкільних навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Пальчевський Степан Сергійович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний секретар) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробйов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 9 від 29.04.2011 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 04.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2011

14.	Оцінка фізичного розвитку та фізичних якостей дошкільників	5		
15.	Оформлення звітної документації: Звіт про результати практики. Перспективний план фізичного виховання з урахуванням роботи спортивної (оздоровчої) секції.	10		
16.	Щоденник студента-практиканта	5		
17.	Характеристика на роботу студента-практиканта з рекомендованою оцінкою за педпрактику та підписом викладача, завірена підписом завідувача і печаткою ДНЗ.	5		
18.	Участь у підсумковій конференції	10		
19.	УСЬОГО	100		

Необхідний мінімум — 30 балів («3» — «задовільно»). Якщо студент набирає 80 балів, ставиться оцінка «добре» («4»). Критеріями оцінки за педагогічну практику є: виконання програми практики; підготовленість студентів до діяльності вихователя, що виявляється у професійних уміннях і навичках інтеграційного характеру, виконувати вищезгадані види діяльності; досвід творчої роботи, вияв властивостей особистості (дисциплінованість, відповідальність, активність та ін.).

Подальші науково-методичні розробки будуть стосуватися проблем удосконалення системи практик з фізичного виховання дітей дошкільного віку в системі підготовки майбутніх вихователів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогічна практика студентів спеціальності «Дошкільне виховання»: [навчально-методичний посібник] / Н.О.Білоус, О.Л.Богініч, Н.М.Голота, О.І.Кошелівська, М.А.Машовець, Н.В.Нападій – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2005. – 49 с.
2. Поліщук О.В. Педагогічна практика студентів з курсу «Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку»: [навчальний посібник] / О. В. Поліщук – К.: Міленіум, 2004. – 144 с.
3. Положення про організацію навчального процесу підготовки фахівців за кредитно-модульною системою / Розроб.: Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І., Губа А.В., Гончаров О.І., Стканкова Т.П., Харченко Л.П. – Харків: ХНУРЕ, 2004. – 28 с.
4. Ушинський К.Д. Вибрані педагогічні твори: в 2-х т. – Т. 1: Теоретичні проблеми педагогіки / Ред. О. І.Пискунов. – 1976. – 488 с.
5. Шулдик Г. О. Педагогічна практика : навчальний посібник для студентів педагогічних вузів. / Г.О. Шулдик, В.І. Шулдик – К.: Науковий світ, 2000. – 143 с.

Резюме. В статті розглядаються питання удосконалення змісту навчально-методичної практики по фізичному вихованню в системі підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.

Ключевые слова: учебно-методическая практика, будущие воспитатели, физическое воспитание дошкольников.

The summary. This article discusses the improvement of the content of teaching practice in physical education in training future educators of preschool children.

Key words: teaching practice, future educators, physical education preschoolers.

Одержано редакцією 19.11.2010 р.

УДК: 37.035.3:62-057.874

В.Г. ШУТЯК

ОЗНАЙОМЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ЕЛЕМЕНТАМИ ТЕХНІКИ

Резюме. У статті за результатами аналізу програми з трудового навчання, вивчення практичного стану проведення уроків з'ясовуються можливості для ознайомлення молодших школярів з елементами техніки, показаний стан реалізації програмних вимог у початкових класах, визначені умови вдосконалення роботи вчителів з ознайомлення дітей з елементами техніки.

Ключові слова: молодші школярі, елементи техніки, машини, конструкції, професії.

У сучасному суспільстві діти щоденно спостерігають, як дорогами їздять автомобілі, у повітрі літають літаки, по воді плавають катери, на сільськогосподарських ланах працюють трактори й комбайни. Удома школярі користуються телевізорами й магнітофонами, пральними та швейними машинами, прасками та іншими електроприладами. Техніка оточує дітей скрізь. Вони цікавляться справжніми й іграшковими машинами, намагаючись проникнути в таємницю їхньої будови, збагнути принцип роботи. Завдання вчителя початкових класів полягає в тому, щоб задовольняти й розвивати цей інтерес, пробуджувати в молодших школярів бажання знайомитися з елементами техніки глибше, самостійно створювати різні технічні об'єкти. Цьому, насамперед, сприяє правильно організована робота з технічного моделювання й конструювання, під

час якої учні мають змогу оволодіти певними знаннями про машини й механізми, моделі й макети, ознайомитися з виробництвом, деякими професіями, розвивати свої конструкторсько-технічні здібності, виявляти творчість і самостійність [5].

У програмі з трудового навчання [3] в усіх чотирьох початкових класах є окремий розділ «Людина і техніка», реалізація якого має сприяти успішному виконанню вищезазначених завдань. Учні першого класу в загальному знайомляться з професіями типу «людина-техніка», видами технічних конструкцій, транспортними засобами (літак, човен та ін.). Вони займаються макетуванням технічних конструкцій простої форми з геометричних наборів, технічним моделюванням з деталей конструкторів, конструюють макети машин з різних матеріалів, використаних упаковок, сірникових коробок.

Другокласники мають знати про засоби та предмети праці у професіях типу «людина-техніка», різні технічні конструкції, їх сучасні форми та застарілі варіанти, основні деталі металевого конструктора, інструменти й пристосування для різьбового з'єднання деталей. Вони макетують транспортні засоби з картону, сірникових коробок, деталей технічного конструктора.

У третьому класі учні повинні знати про мету й умови праці людей, що працюють з технікою, важливість використання машин при виконанні певних видів робіт. На уроках трудового навчання вони знайомляться з технологічними, транспортуємими і транспортними конструкціями, видами передачі руху в машинах і механізмах, вітчизняним машинобудуванням, винахідництвом і раціоналізаторством. Третьюкласники складають моделі та макети з деталей технічного конструктора, виготовляють літаючі моделі з паперу та інших матеріалів.

Уявлення четвертокласників про техніку розширюються. Вони повинні знати про космічні апарати, повітряні, водні, наземні та залізничні моделі, будівельні й сільськогосподарські машини. Учні знайомляться з елементами електротехніки, складають просте електричне коло, дізнаються про кваліфікаційні якості працівників технічної галузі, моделюють технічні об'єкти з різних матеріалів і деталей конструктора.

Як бачимо, завдання, які ставляться перед початковими класами, досить складні і тому справитися з ними за тих умов, у яких перебуває сьогодні школа, досить непросто.

Практика засвідчує, що реалізація програмних вимог з ознайомлення молодших школярів з елементами техніки здійснюється на недостатньому рівні. В цьому переконує й опитування учнів 2-4 класів, яке проводилося в школах м. Рівне.

За його результатами значна частина другокласників назвала лише по 2-3 професії, пов'язані з технікою. Серед них найчастіше зустрічаються електрик (25 %), машиніст (15 %), інженер (15 %), механік (7 %), водій (8 %), будівельник (6 %), тракторист (4 %). Поодинокими були відповіді: токар, слюсар, комбайнер. Деякі учні до професій, пов'язаних з технікою, віднесли повара, продавця, мільціонера, фермера, бізнесмена. Прикрим є те, що 16 % дітей не назвали жодної професії.

Коли мова йде про машини, то другокласники найчастіше під цим розуміють автомобілі і називають не види машин, а марки автомобілів: БМВ, Хундай, Опель, Мерседес, Порш, Форд, Лада, Лімузин. Часто діти називають автобус, таксі, рідше – трактор, троллейбус. Зустрічаються у відповідях пральні та швейні машини, телевізор, магнітофон, телефон і навіть праска та чайник. 20 % учнів поділили всі машини на легкові й вантажні, що свідчить про те, що в них обмежені уявлення про види техніки.

До транспортних засобів другокласники найчастіше відносять велосипед (27 %), автобус (20 %), маршрутне таксі (15 %), мотоцикл (15 %), літак (15 %), поїзд (15 %), просто машину (10 %). Називають вони троллейбус і трамвай, самокат і скейт, трактор і коні.

Значно гірші знання у дітей про деталі конструктора та способи їх з'єднання. 40 % опитаних не дали жодної відповіді на ці питання, 30 % деталями конструктора назвали гайки, шурупи та пластини, 10 % – кубики. Трапляються у відповідях болти, ключі, викрутки і просто залізочки.

З'єднувати деталі конструктора гайками і шурупами збираються 50 % учнів, 7 % – болтами, окремі – цвяхами та скріпками. Зрозуміло, що другокласникам засвоїти відмінність між гвинтом і шурупом важко, але вчити цьому треба.

У третьому класі більшість учнів називають по кілька професій, хоча частина з них не пов'язані з технікою. Найчастіше зустрічаються такі професії, як водій і таксист (30 %), електрик (20 %), будівельник (15 %), слюсар (12,5 %), тракторист, механік, інженер, машиніст, токар, зварювальник (по 5 %). Прикрим є те, що 15 % третьокласників не назвали жодної професії.

До транспортної техніки діти в основному відносять автомобільний транспорт. Це автобуси (60 %), троллейбуси (50 %), вантажні й легкові автомобілі (50 %), маршрутки (30 %), мотоцикли (25 %). Часто у відповідях зустрічаються поїзди (15 %), трамваї (12,5 %), трактори (10 %), рідше – літаки й кораблі (по 5 %).

Гірші знання у дітей про технологічні машини. Лише 10 % назвали верстати для обробки деревини. Зустрічаються у відповідях трактор, підйомний кран, пожежний автомобіль, бетономішалка, комп'ютер. Зате побутові машини учні знають краще. Найчастіше вони називають пральну (40 %), швейну (30 %), машину для випічки хліба (15 %), посудомийну (5 %).

На питання «Чим з'єднуються деталі металевого конструктора?» лише 15 % третьокласників відповіли, що болтами і гайками (хоча замість болтів використовуються гвинти). У 50 % опитаних зазначено, що гайками, а в 20 % – болтами. Значна кількість відповідей є досить невдалими. 30 % учнів деталі конструктора будуть з'єднувати магнітом, 28 % – цвяхами, 15 % – шурупами. Як видно, технічна підготовка третьокласників

перебуває на не високому рівні. Хоча майже всі опитані правильно назвали основні інструменти для з'єднання деталей. Це – викрутка і гайковий ключ. Правда, зустрічаються у відповідях плоскогубці, молоток, дріль, ножиці, але це поодинокі випадки.

Більше про професії знають учні четвертого класу. Найчастіше вони називають будівельника (56 %), водія (50 %), механіка (37 %), інженера (34 %), електрика (14 %), конструктора (12 %). Зустрічаються у відповідях коваль, кранівник, матрос, металург, пілот, столяр, слюсар, машиніст, шахтар та ін. Приємно зазначити, що 20 % опитаних правильно назвали по 8-10 професій, пов'язаних з технікою, хоча в той же час 14 % учнів не назвали жодної професії.

Четвертокласники знають, що машини – це помічники людини. І до таких помічників вони відносять автомобіль (65 %), пральну машину (62 %), комп'ютер (24 %), трактор (23 %), комбайн (21 %), пиломок (20 %), підйомний кран (15 %), бульдозер (13 %), літак, різні верстати, холодильник (по 10 %). Зустрічаються у відповідях екскаватор, поїзд, корабель. Разом з тим частина дітей не розуміє, що таке машини, відносячи до них телевізор, телефон, плитку, чайник.

Добре орієнтуються діти в основних частинах автомобіля. Вони без труднощів називають двигун (80 %), колеса (65 %), кермо (50 %), кузов (30 %), коробку передач (15 %). Часто у відповідях зустрічаються гальма, бензобак, карбюратор, акумулятор.

Гірше учні знають про те, які машини виробляються в Україні. 11 % дітей у своїх відповідях зробили прочерки. Більшість відповідали досить недоречно. Просто вони називали ті марки автомобілів, які знають. Наприклад, «Жигулі», «Москвич», «Нісан», «Сітроен» тощо. 15 % опитаних назвали «Запорожець» і ЛуАЗ, виробництво яких в Україні припинено вже кілька років, 20 % – автобус «Богдан», «Таврію», «Слауту», «Ланос». Із відповідей видно, що молодші школярі ототожнюють автомобіль з машиною, через що і не було відповідей про те, що в нашій країні виробляються літаки, кораблі, локомотиви, трактори, комбайни.

Результати опитування свідчать, що четвертокласники зовсім не знають механізмів передачі обертового руху, хоча цей матеріал передбачений навчальною програмою. Жоден учень не дав правильної відповіді, а 16 % не відповіли зовсім. На питання «Які передачі руху використовуються в машинах?» вони найчастіше писали перша, друга, третя, четверта, п'ята, передня, задня тощо, ототожнюючи механізми передачі руху з коробкою передач у автомобілях.

Отримані при опитуванні учнів дані, а також бесіди з учителями початкових класів, відвідування уроків трудового навчання дають підстави зробити висновок, що це найскладніші види робіт, які передбачені навчальною програмою. Пояснюється це тим, що під час технічного моделювання і конструювання необхідне використання цілого комплексу знань і умінь, набутих не лише на уроках трудового навчання, а й інших предметів, у позаурочний час. Із цього розділу програми слабше підготовлені й учителі, які володіють недостатнім обсягом знань про техніку, виробництво, ті об'єкти, що моделюються. З огляду на це, питання ознайомлення молодших школярів з елементами техніки переростає у важливу проблему, над якою потрібно ефективно працювати педагогам, і яка до цього часу практично не розкрита. Є нароби певних авторів з питань організації технічного моделювання та конструювання в початкових класах [1], розвитку технічної творчості молодших школярів [4], але проблема ознайомлення учнів з елементами техніки окремо не досліджувалася.

Метою цієї статті є окреслення педагогічних умов, за яких процес ознайомлення молодших школярів з елементами техніки здійснювався б успішніше.

Насамперед варто удосконалити навчальну програму, систематизувати матеріал, вилучити зайвий, малозрозумілий і малодоступний. Малозрозумілим є, наприклад, завдання «Ознайомлення з видами технічних конструкцій та їх призначенням». Очевидно, автори програми під словом «конструкції» розуміли машини. Хоча «Новий тлумачний словник української мови» [2] під словом «конструкція» має на увазі будову, взаємне розташування частин машини, її структуру. Хіба для учнів першого класу цей матеріал доступний? Чи потрібно третьокласникам вивчати передачі руху в машинах і механізмах, види передач, а в четвертому класі – елементи електротехніки? Хіба будуть для цього у вчителів і дітей можливості – наявність електроконструкторів, інше матеріальне та методичне забезпечення?

Часто навчальний матеріал повторюється з класу в клас, знання про техніку дублюються, в результаті чого діти втрачають інтерес до його вивчення. Було б краще, якби матеріал систематизувати, раціонально поділивши його між чотирма класами. Наприклад, знайомити першокласників з елементами техніки можна на основі вивчення автомобілів, у другому класі діти могли б знайомитися з кораблями, у третьому – з літаючими моделями, в тому числі й космічними апаратами, а в четвертому – будівельними та сільськогосподарськими машинами. Це поглибило б їхні знання про техніку і позбавило дублювання навчального матеріалу.

Гадаємо, що варто продумати й практичні завдання, які мають виконувати молодші школярі. Хіба не краще замість колективного створення рекламного плаката або виготовлення сюжетної композиції про світ професій «людина-техніка» запропонувати учням зібрати зображення різних видів машин і оформити з них альбом, зробивши класифікацію за призначенням чи іншими ознаками та написавши основні характеристики об'єкта? Адже від такого завдання діти лише виграють, їхні знання про техніку збагатяться, а вчителів буде легше проводити відповідні уроки.

Програма має профорієнтаційну спрямованість. Але її зміст визначений досить невдало, бо за чотири роки при вивченні розділу «Людина і техніка» (а на це відводиться 28 годин) діти знайомляться лише з однією професією. Це професія інженера-конструктора, знати про яку повинні учні і першого, і другого, і четвертого

класів. Називаються ще професії дизайнера промисловості й художника-урбаніста, але їх не варто відносити до типу «людина-техніка». Дивним є те, що потрапили до переліку професій винахідник і раціоналізатор.

З огляду на зміст навчального матеріалу можна рекомендувати для ознайомлення такі професії: перший клас – водій автомобіля, автомеханік; другий клас – інженер-механік, матрос; третій клас – авіаційний технік, пілот, слюсар, токар; четвертий клас – електромонтажник, кранівник, механізатор, машиніст локомотива.

Вивчення в початкових класах матеріалу про техніку повинно бути систематизованим, виходячи з того, на чому можуть зосередити увагу молодші школярі, що вони здатні сприйняти і зрозуміти, що їх безпосередньо може зацікавити.

Керуючись програмою з трудового навчання, у першокласників варто формувати уявлення про види машин та їх призначення, деякі транспортні машини і, найперше, автомобілі. Діти ще не можуть розібратися в окремих деталях та їх взаємозв'язку. Тому треба дати лише загальну характеристику машин, продемонструвати їх різноманітність, можна ознайомити з виробництвом, показати, звідки береться автомобіль, що необхідно для його виготовлення.

У другокласників інтерес до машинної техніки підвищується. Розглядаючи машини і їх моделі, варто концентрувати увагу дітей на окремих частинах, їх формі, на матеріалі, з якого вони виготовлені.

Демонструючи дітям конструктивні особливості машини, призначення окремих частин, треба виявити спільне й типове в їх будові, однаковість окремих деталей, з'єднань. Необхідність використання в техніці кутової форми деталей можна продемонструвати на такому досліді. Якщо вирізати із картону чи жерсті смужку, покласти її кінцями на дві сірникові коробки і зверху посередині помістити якийсь тягар, то вона прогнеться. Та ж смужка, зігнута вздовж під кутом, не прогинається навіть під дією значно більшого тягаря. Так школярі переконуються, що деталі кутового профілю значно міцніші і через те їх широко використовують при виготовленні машин та інших технічних об'єктів (від дитячих санок до рам в автомобілях, вагонах, опор електропередач).

Спільність у конструкціях можна продемонструвати на прикладі з'єднань, зокрема болтами і гайками. В моделях учні можуть знаходити це самостійно, порівнюючи з різними видами з'єднань, з якими вони зустрічаються в житті. Аналізуючи модель, вчитель зобов'язаний порівнювати її зі справжньою машиною, виявити типове для всіх машин, знаходити переваги одних моделей над іншими і недоліки, намічати шляхи удосконалення конструкцій. Діти повинні зрозуміти, що для виготовлення будь-якої моделі, для роботи над новою конструкцією необхідні певні технологічні знання і вміння, які широко використовуються в трудовій діяльності людей (вибір заготовок, планування праці, розмічання та читання креслень, виконання інших трудових операцій).

Третьюкласники більш спостережливі, ніж учні 1 і 2 класів. Вони цікавляться не лише зовнішньою будовою машин, а й її внутрішньою структурою, бажають пізнати об'єкт всебічно. І не лише пізнати, а й самостійно змайструвати модель, побачити результати своєї праці в дії. Учні третього класу ознайомлюються з механізмами та машинами, в яких використовуються передачі обертового руху.

На уроках трудового навчання учні третього класу повинні ознайомитися з повітряним і водним транспортом, роллю винахідників і раціоналізаторів у машинобудуванні, усвідомити, що машини – перші помічники людини.

У четвертому класі діти дізнаються про розвиток технічної галузі, штучні супутники Землі та ракети, що допомагають їх запуснути, ознайомлюються з елементами електротехніки, залізничним транспортом, будівельними та сільськогосподарськими машинами. Наприклад, при виготовленні моделі підйомного крана треба, насамперед, визначити види робіт, які він виконує, що приводить його в рух, призначення основних частин, конструкцію крана в цілому та кожної його частини (якою повинна бути висота башти, довжина стріли, для чого служить противага). При цьому ще потрібно правильно дібрати деталі та способи їх з'єднання, визначити порядок роботи, передбачити можливі помилки.

Варто пам'ятати, що ознайомлення учнів з будь-яким видом техніки не повинно бути ізольованим. Установлення зв'язків між різними машинами, виявлення спільного в конструкціях допоможе дітям краще осмислити необхідний матеріал.

Процес засвоєння молодшими школярами знань про техніку буде ефективнішим, якщо на уроках трудового навчання вони будуть не пасивними слухачами, а братимуть активну участь у підготовці до уроків, самі знаходитимуть відомості про технічні об'єкти, їх зображення.

Наприклад, при ознайомленні другокласників з автомобілями вони заздалегідь можуть знаходити їх зображення на фото і малюнках, спілкуючись з батьками, виявляти основні характеристики машин. Діти можуть принести на урок свої улюблені моделі і розповісти про цей тип автомобіля все, про що дізналися раніше. Це ж стосується уроків і в інших класах, на яких учні ознайомлюються з літаками, кораблями, будівельними та сільськогосподарськими машинами, залізничним транспортом.

Молодші школярі можуть брати активну участь у пошуках загадок про техніку, віршів, розповідей, добираючи вирізки з газет і журналів, готувати короткі повідомлення про різні види техніки, виготовляти колекції автомобілів, літаків, кораблів, будівельних та сільськогосподарських машин. У результаті такої діяльності в учнів буде розвиватися інтерес до техніки, знання ставатимуть ґрунтовнішими, діти будуть привчатися до самостійної пошукової роботи.

Результати проведеного нами дослідження можуть бути використані вчителями початкових класів у

практичній діяльності. Стаття не претендує на досконалість і завершеність. У наступних розробках варто було б визначити умови успішної роботи молодших школярів над створенням технічних об'єктів, розробити удосконалену методику процесу технічного моделювання і конструювання. Гадаємо, що цей напрям дослідження є актуальним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гукасова А.М. Методика трудового обучения с практикумом в учебных мастерских. Вып. 5. Элементы технического моделирования: [учеб.-метод. пособие для студ. пед. и-тов] / А.М. Гукасова. – М.: Просвещение, 1983. – 120 с.
2. Новий тлумачний словник української мови. У 3-х т. / Уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – Т. 1. – К.: Аконті, 2008. – 928 с.
3. Програми для середньої загальноосвітньої школи. 1-4 класи / М-во освіти і науки України, Академія пед. наук України. – К.: Початкова школа, 2006. – С. 202-245.
4. Развитие технического творчества младших школьников / Под. ред. П.Н. Андрианова, М.А. Галагузовой. – М.: Просвещение, 1990. – 110 с.
5. Шутяк В.Г. Методика трудового навчання в початкових класах: [посіб. для студ. пед. ф-тів] / В.Г. Шутяк. – Рівне: РДГУ, 2001. – 278 с.

Резюме. В статті по результатам анализа программы по трудовому обучению, изучения практического состояния проведения уроков показаны возможности для ознакомления младших школьников с элементами техники, состояние реализации программных требований в начальных классах, определяются условия совершенствования работы учителей по ознакомлению детей с элементами техники.

Ключевые слова: младшие школьники, элементы техники, машины, конструкции, профессии.

The summary. The article finds out the possibilities for primary school pupils of making acquaintance with the elements of technics according to the results of the analysis of the programme in Handicrafts and learning of the practical condition of the lessons conducting. Also the condition of the realization of the programme demands in the primary school and the conditions of the improvement of teachers work with the elements of technics are studied in the article.

Key words: primary school pupils, elements of technics, machines, constructions, professions.

Одержано редакцією 10.10.2010 р.

УДК: 373. 2. 013. 3: 008] (477)

С.В. ЧЕРЕДНІЧЕНКО

ТЕОРЕТИКО-ПІЗНАВАЛЬНЕ ОСМИСЛЕННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У ЗМІСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Резюме. У статті обґрунтовується теоретичне осмислення культурологічної складової у змісті дошкільної освіти. Розкрито поняття «культурологія», «культура».

Ключові слова: зміст освіти, зміст дошкільної освіти, розвиток культури, культурологія, культура, функції культури.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день наукове осмислення дошкільної освіти в Україні характеризується пошуком нових фундаментальних підходів щодо побудови змісту навчально-виховного процесу. Дошкільний вік – це значний період у житті дітей, оскільки вони проходять від народження до школи шлях культурного розвитку. Він є сприятливим для розвитку особистісної культури дитини, адже саме у цей період дитина пізнає все, що знаходиться навколо неї.

Дошкільники здатні розуміти й усвідомлювати зв'язки навколишнього світу. Пізнаючи навколишній світ, дитина вчиться спостерігати, робити висновки, порівнювати, узагальнювати; у неї виникає інтерес до пізнання причин явищ, відкриття суттєвих зв'язків між речами.

Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Закон України «Про дошкільну освіту», Базовий компонент дошкільної освіти в Україні передбачають реалізацію багатьох актуальних завдань навчання і виховання дітей дошкільного віку. Одне із основних завдань – це створення культурного середовища, становлення в дитини особистісної культури, забезпечення гармонійного та різномісного розвитку дошкільника. У зв'язку з віковими особливостями дітей дошкільного віку їх розв'язання є якісно своєрідним, багатофакторним процесом.

Розвиток культури дитини дошкільного віку – важлива складова особистісного зростання. Розглядаючи вплив середовища на розвиток дитини, ще в ХХ столітті, педагогіка підкреслювала роль суспільства і контактів з людьми в становленні особистості і у розвитку суто людських задатків, на основі яких формується мовлення, мислення, вміння жити в людському суспільстві.

Що ж виступає як основне, провідне в цьому розвитку: те, що закладено в дитині від природи, чи те, що пов'язане з впливом умов певного соціального середовища, дією людей, що її оточують? Погляд науковців у вирішенні цієї проблеми різний.

Так науковці, які віддають перевагу біологічному началу розвитку людини вважають, що цей процес зумовлений біологічною природою людини. Представники іншого напрямку вважають найважливішим і

ЗМІСТ

<i>Козлюк О.А.</i> Робота з батьками щодо формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей дошкільного віку.	3
<i>Марчук Г.В.</i> Становлення соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку в ігровій діяльності.	7
<i>Марусинець М.М.</i> Рефлексія у професійній діяльності вчителя початкових класів.	10
<i>Машикіна Л.А.</i> Практична підготовка слухачів магістратури за спеціальністю «Дошкільна освіта».	14
<i>Машовець М.А.</i> Сучасні підходи до організації педагогічної взаємодії дошкільного навчального закладу та батьків вихованців.	18
<i>Мудрак М.А.</i> Роль творчого потенціалу в процесі розвитку особистості.	24
<i>Науменко Т.І., Стеценко І.Б.</i> Пропедевтика інформаційної грамотності дітей від 2 до 6 років.	27
<i>Научук Т.В.</i> Психолого-педагогічні аспекти готовності керівника дошкільного навчального закладу до інноваційної діяльності.	31
<i>Никонова Л.Е.</i> Воспитание патриотизма ребенка в дошкольном учреждении средствами традиционной белорусской культуры.	35
<i>Онищенко А.С.</i> Інтелектуальний розвиток дошкільників на заняттях англійської мови.	38
<i>Олійник О.М.</i> Театрально-освітній простір дошкільного навчального закладу як передумова формування емоційної сприйнятливості дітей дошкільного віку.	42
<i>Павлушкіна О.В.</i> Використання інтерактивних технологій навчання у процесі викладання дошкільної педагогіки.	47
<i>Павлюк Т.О.</i> Проблема формування уявлень про лічбу у дітей старшого дошкільного віку: історія та сьогодення.	51
<i>Падалка О.І.</i> Аксіологічні особливості підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти.	54
<i>Паніна В.</i> Соціально-психологічний портрет дітей раннього віку – вихованців дитячих будинків.	57
<i>Пісоцька Л.С.</i> Організація розвивального простору для дітей: ретроспектива і сьогодення.	61
<i>Пиліпко Л.М.</i> Темперамент дошкільника: особливості формування і прояву.	65
<i>Полєвікова О.Б.</i> Особливості засвоєння дошкільниками слів різних ступенів узагальнення.	68
<i>Половіна О.А.</i> Активізація навчальної діяльності майбутніх вихователів засобами ТРВЗ-педагогіки.	72
<i>Поніманська Т.І.</i> Гуманістичні педагогічні цінності як системоутворюючий чинник гуманістичного виховання.	76
<i>Попенко О.М., Мельничук О.І.</i> Особливості управління інноваційними процесами у ВНЗ I-II рівнів акредитації.	79
<i>Прилепин В.Л.</i> Особенности личностного развития педагогов ДОУ с разным образом семьи и их влияние на воспитательный процесс.	84
<i>Руденко В.М.</i> Оновлення змісту вищої освіти у контексті культури.	88
<i>Савінова Н.В.</i> Місце принципів комплексного підходу до розвитку мовлення та взаємозв'язку мислення, мови і мовлення в спеціальній методиці початкового навчання української мови.	93
<i>Сварковська Л.А., Пічурова К.С.</i> Здоров'язберігаючі технології у фізичному вихованні дітей раннього та дошкільного віку.	98
<i>Стаєнна О.О.</i> Формування основ громадянськості у дітей старшого дошкільного віку.	102
<i>Старжинская Н.С.</i> Инновационные процессы в дошкольном образовании Беларуси.	106
<i>Степанова О.І.</i> Психолінгвістичні основи навчання аудіювання дітей дошкільного віку.	110

<i>Стреха Е.А.</i> Модульний підход к организации работы по экологическому воспитанию детей дошкольного возраста.	113
<i>Сузанская Т.Н.</i> Образы материнства и детства в русской литературе XIX-XX вв.	116
<i>Титаренко С.А.</i> Підготовка студентів до виховання виразності рухів у дітей дошкільного віку в процесі проведення рухливих ігор.	119
<i>Товкач І.Є.</i> Індивідуальні особливості дітей дошкільного віку в ракурсі теоретичних розробок педагогів і психологів.	123
<i>Трусова Е.Л.</i> Своеобразие восприятия скульптуры детьми седьмого года жизни.	126
<i>Тупіленко С.В.</i> Розвиток теорії фізичного виховання дітей раннього віку.	130
<i>Улюкаєва І.Г.</i> Вітчизняний досвід створення програм для дитячих садків у 20-30 рр. XX ст.	133
<i>Фасолько Т.С.</i> Використання особистісно орієнтованих освітніх технологій у формуванні особистості дитини дошкільного віку.	137
<i>Федоренко М.В.</i> Упровадження психолого-педагогічних умов формування професійно значущих якостей у процесі фахової підготовки майбутніх педагогів.	141
<i>Ховрина Г.Б.</i> Общение ребенка с близкими взрослыми как условие формирования психологической готовности детей к обучению в школе.	145
<i>Хролець О.І.</i> Використання потенціалу дитячої літератури у формуванні гуманістично-ціннісних орієнтацій дітей дошкільного і молодшого шкільного віку.	152
<i>Шебеко В.Н.</i> Развитие субъектности дошкольника в физкультурно-оздоровительной деятельности.	155
<i>Шелестова Л.В.</i> Особливості навчання читання старших дошкільників з метою збагачення картини світу.	160
<i>Шовкопляс О.М.</i> Удосконалення змісту навчально-методичної практики з фізичного виховання в системі підготовки майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.	165
<i>Шутяк В.Г.</i> Ознайомлення молодших школярів з елементами техніки.	168
<i>Чередніченко С.В.</i> Теоретико-пізнавальне осмислення культурологічної складової у змісті дошкільної освіти.	172
<i>Юрчук О.І.</i> Організація індивідуального підходу у процесі фізичного виховання дітей дошкільного віку.	175
<i>Янциур Л.А.</i> Організація образотворчої діяльності дітей в рамках Базової програми розвитку дитини «Я у Світі».	180
<i>Янциур М.С.</i> Досвід підготовки фахівців з професійної орієнтації в зарубіжних країнах.	183
<i>Д-р Ковачне Д-р Бакоші Єва PhD, Гованські Яношне, Кішне Корбуль Каталін.</i> Методика формування комплексних компетенцій дошкільного виховання Komplex óvodai módszertani kompetenciák.	192
<i>Д-р Ковачне Д-р Бакоші Єва PhD</i> Розвиток креативного мислення.	198
<i>Гованські Я.</i> Місце хорового співу у підготовці фахівців дошкільного виховання.	204
<i>Відомості про авторів.</i>	208